

TUNNIKAVA DOKUMENTAALFILMILE „NÄHTAMATUD KÄED”

FILMI ANDMED:

Autor: Shraysi Tandon

Aasta: 2018

Riik:

Filmi pikkus: 73 min

Keeled: eesti

Link filmile:

TUNNI EESMÄRK:

Toetada ühiskondlikke väärtusi (vabadus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus). Arendada iseseisvat õppimist. Õpilane saab teadlikumaks globaalsetest probleemidest ning muutub vastutustundlikumaks tarbijaks, toetades seeläbi ka inimõiguste järgmist. Ta suudab mõista globaalseid probleeme ning seostada neid enda igapäevaelu ja tarbimisvalikutega. Ta mõistab, kuidas saab igaüks muuta maailma turvalisemaks ja humaansemaks ning aidata võidelda vaesusega. Ta oskab analüüsida üleilmastumise põhjusi ja mõjusid ning soovib olla peamisi rahvusvahelisi arengueesmärke ja jätkusuutliku inimarengu põhimõtteid tundev aktiivne kodanik. Õpilane mõistab globaliseerumise mõjusid maailma erinevatele regioonidele.

VANUSEASTE:

Gümnaasium

LÕIMING:

Inimeseõpetus (pereliikmete vajadused ja väärtused, rollide jaotus peres, terviseriskid)

Ühiskonnaõpetus (sotsiaalsed suhted ja institutsioonid, nüüdisühiskond ja selle kujunemine, rahvusvahelised ja riigisiseseid inimõiguste kaitse mehhanismid, inimõiguste rikkumine, inimkaubandus, lapstööjõud, tarbimiskäitumine, ostukorv, üleilmastumine, globaalsete probleemide mõju riikide suhetele.)

Inimene ja õigus (inimõigused)

Globaliseeruv maailm (kaubanduse ja tarbimisega seotud konfliktid ja nende lahendamine, erinevused regioonide ja riikide vahel ning riikide sees)

FILMI TEEMAD:

Inimõigused, laste õigused, globaliseerumine, inimkaubandus, haigused, tarbimine ja kaubandus, vaesus

TUNNIKAVA ÕPETAJALE

Dokumentaalfilmi analüüsileht on toodud kujul mõeldud kasutamiseks distantsõppel. Kuna film on emotsionaalne, tugeva filmikeelega ja rasket teemat käsitlev, tuleks tunnis filmi vaatamisel olla ettevaatlik. Võimalusel ärge vaadake filmi ühes tunnis selliselt, et jätate vaatamise järel analüüsi tegemata. Pigem vaadake osa filmist (kuni 35:35) ühes paaristunnis ning tehke seda osa puudutavad ülesanded ja korraldage arutelu. Jätkake teises paaristunnis ülejäänud filmi ning analüüsiga. Distantsõppel töötavad õpilased endale sobivas rütmis, saavad teha pause, vaadata filmilõike üle ning probleeme analüüsides nende šokeeriv mõju veidi väheneb. Film koos analüüsiga on umbes viie tunni materjal ehk kursusesüsteemis ühe nädala töö.

HARJUTUS 1:

Sissejuhatav häälestusharjutus. Juba avakaadrid (kuni 04:30) on väga võimsad, sisaldavad vägivalda ning lähevad kohe probleemi südamesse. Pausile panemise järel saab õpilane võimaluse oma emotsioone sõnastada ning mõtteid fokuseerida. Teisele küsimusele vastamine eeldab õpilastelt internetiotsingut. Ilmselt on Malala Yousafzai tuntum nimi, aga temaga koos sai 2014. aastal Nobeli rahupreemia ka [Kailash Satyarthi](#) võitluse eest laste ja noorte eksploateerimise vastu ning õiguse eest haridusele.

HARJUTUS 2:

eeldab õpilastelt seniste teadmiste meeldetuletamist või terminitele selgituste otsimist. Mõlemal juhul aitab see kujundada sõnavara, mis on oluline kogu filmi mõistmiseks. Kui analüüsite filmi tunnis, võite sõnade selgitusi meenutada/otsida üheskoos. Oluline on nende sõnade tähenduse tajumine kogu filmi mõistmiseks, mitte täpne ja ammendav definitsioon. Kasutada võib ka allikaid nagu Vikipeedia või Sõnaveeb.

Globaliseerumine – ülemaailmseks muutumine, globaalseks saamine, üleilmastumine.

Ekspluateerimine – kellegi/millegi (harilikult süstemaatiline) enda huvides ärakasutamine.

Infrastruktuur (taristu) – piirkonna majanduslikuks arenguks ja ühiskonna heaoluks vajalik tehniline, sotsiaalne vms süsteem.

Lapstööjõud – majandustegevuses osalise või täistööajaga osalevad alla 15-aastased lapsed.

HARJUTUS 3:

Suunab õpilased esmaste tähelepanekute ja järeldusteni. 06:39 minutil nähtavalt maakaardilt saab uurida, missugused on kõige problemaatilisemad piirkonnad maailmas (Aafrika, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika). Samas on näha, et ükski riik ei ole probleemist puutumata. Ilmselt otsivad õpilased üles Eesti ja uurivad, millised riigid on meiega võrdsel tasemel (näiteks Austraalia, Lõuna-Korea, Skandinaavia riigid, Kanada). Samas hakkab silma, et üsna problemaatiline on USA (sellest räägitakse ka filmis), millega samal tasemel on Eesti lähiriigid Leedu ja Poola. Lõuna-Ameerikast on parim olukord Uruguays.

HARJUTUS 4:

Harjutuses võtab [Siddharth Kara](#), Harvardi ülikooli tänapäeva orjanduse, inimkaubanduse ja lapstööjõu alane ekspert, inimõiguslane ja aktivist, minutitel 07:06–08:08 lapstööjõu olemuse kokku järgmiselt:

*Süütu ja rikkumata lapsepõlv asendatakse raske lihttööga, mis muudetakse omakorda meeldivateks toodeteks, mida iga päev tarbime. **Teisisõnu, laste kannatused muudetakse meie rõivasteks, toiduks ja eheteks ning šokolaadiks.** Firms otsivad madala palgaga **reguleerimata tööjõuturgusid**, et teenida maksimaalset kasumit. Lapstööjõud on odavam, sest nad on **haavatavamad**.*

HARJUTUS 5:

Õpilane teeb dokumentaalfilmi põhjal ülevaate lapstööjõu kasutamisest kolmes riigis, võimalikud valikuvariandid on Indoneesia, USA, Ghana, Hiina ja India. Õpilane saab valida endale kõige paremini mõistatavad või meelepärased teemad.

Riik	INDONEESIA	USA	GHANA	HIINA	INDIA
Majandusharu või toode/tooted	palmiõli, tubakatööstus	tubakatööstus	kakaoubade kasvatamine	tehased	ehete, vaipade valmistamine, vilgukivi kaevandamine

<p>Kaasnevad probleemid</p>	<p>kasutatavad mürkemikaalid, vihmametsade hävitamine, repressioonid, kaitsevarustuse puudumine, koolist eemalejäämine, nikotiinimürgistus</p>	<p>nikotiinimürgistus, oksendamine, lööve, mürkemikaalid ja mürgistustesse suremine, puudulikud sanitaartingimused, pause pole, 14-tunnised tööpäevad</p>	<p>järelevalve puudumine, inimkaubandus nii oma kui ka naaberriikidest</p>	<p>sunniviisiline „praktikale” suunamine, mis pole sageli omandatava hariduse sisuga seotud, pikad tööpäevad, halvad töötingimused, üliväike palk</p>	<p>füüsiline piinamine ja karistamine, halvad töötingimused, sundasendid, seksuaalne kuritarvitamine, 16–18 t tööpäevad</p>
<p>Laste mõjutamis- ja hirmutamise vahendid</p>	<p>päevanorm, mida on raske täita, trahvid ja vallandamine saagi maha jätmise eest, vanemad võtavad oma lapsed ise koolist ära istandusse tööle</p>	<p>vanemad on suunanud tööle, et aidata peret üleval pidada</p>	<p>lastel pole dokumente, nad ei saa lahkuda ja neid müüakse nagu kaupa, neil on „omanikud”, valitseb tohutu vaesus ja nälg, vanemate sund</p>	<p>kui „praktikat” ei läbi, kooli lõpetada ei saa</p>	<p>võlakirjad laste eest, füüsiline vägivald ja ähvardused</p>
<p>Suurfirmad, mis kasutavad lapstööjõuga valmistatud tooteid</p>	<p>Wilmar, Nestlé, Sampoerna (Philip Morris)</p>	<p>Philip Morris, Reynolds, Treflan</p>	<p>Hershey, Nestlé, Mars</p>	<p>Gree</p>	<p>IKEA, Target, Revlon, l'Oréal, Maybelline, Audi, BMW, VW, GM</p>

<p>Lisainfo</p>	<p>Juriidiliselt olemas kontrollüksus, praktikas kontrollvisiite ei tehta. Vastutavad ametnikud ei tunne seadust.</p>	<p>Üle 12-aastased võivad põllumajanduses töötada, väike- ja perefarmidel alumine piir puudub. Kloropüriifossi keelustamine on poliitilistel põhjustel ebaõnnestunud</p>	<p>Inimkaubitsejad leiavad lapse valelubadustega. 10 lapse hind on 580 \$. Inimkaubitsemise eest on karistus 10 aastat.</p>	<p>Koolikohustus suurendas põhihariduse osakaalu, kuid tõi asemele nn peidetud sunnitöö.</p>	<p>GoodWeave on märgis, mis tagab, et kootud toote valmistamisel ei ole kasutatud lapstööjõudu</p>
------------------------	---	--	---	--	--

HARJUTUS 6:

Eesmärk on pöörata konkreetsete näidete najal tähelepanu probleemile, mis puudutab meie kõigi igapäevaelu: palmiõli toomine ja kasutamine. Õpilane peab uurima toiduainete ja ilutoodete etikette ning tuvastama, millistes on kasutatud palmiõli. Ülesande teeb keerulisemaks see, et eelnevalt tuleb tutvuda [erinevate nimetustega](#), mille taha tootjad loodusvaenuliku palmiõli püüavad peita. Kui tubakas või näiteks vilgukivi iga õpilast ei puuduta, siis palmiõli sisaldavaid tooteid otsides saavad nad aru, kuidas filmis nähtu nende igapäevaelus peegeldub, kasvõi seeläbi, kui kiiresti nõutud 5 toodet üles leitakse.

HARJUTUS 7:

Kirjeldatud probleemi tahtlik ignoreerimine on näiteks Nestle'i esindaja korduv kinnitus, et lapstööjõu kasutamise juhtumeid on vähe ja neid uuritakse alati ja viivitamatult. Kumbki väide ei vasta tõele. Tahtlikult ei tegeleta probleemi lahendamisega, vaid vastutus delegeeritakse alltöövõtjatele või nende alltöövõtjatele ja nende rikkumisi ei uurita või ei taheta tunnistada. Samuti on välja toodud järelevalve puudumine ehk seadus justkui sätestab normid, aga reaalsuses ei kontrollita nende täitmist ning sellega aidatakse kaasa olukorra püsimisele.

HARJUTUS 8:

Õpilane vaatab 6-minutilist filmilõiku (1:01:21–1:07:37) ning valib sealt ühe näite tarneahela puhastamise kohta. Erinevad võimalused:

BMW lõpetas vilgukivi ostmise Indiast, kuni tarnijad suudavad garanteerida, et toomisel ei ole kasutatud lapstööjõudu.

Mehhikos ühes Nike'i tehases tuvastati füüsilise karistuse kasutamine ja maffiakartelli ülemvõim. Nike'i esindajad pöördusid Mehhiko ametivõimude poole ja nõudsid koostöö jätkumise tingimusena probleemi lahendamist. Muudatus tuli kiiresti.

Apple hakkas pideva kriitika tõttu tegema süstemaatilist järelevalvet lapstööjõu kasutamise üle. Üleastumiste korral survestatakse ettevõtet laps koju saatma, kontrollima, et laps koolis käiks ja maksuma talle palka täisealiseks saamiseni. Tarneahel avalikustati ning muutus tarbijatele nähtavaks ja läbipaistvaks, samuti avalikustati rikkumised.

HARJUTUS 9:

Teema on endiste lapsorjade rehabilitatsioon Bal Ashrami keskuses Indias. Sunnitööst päästetud lastele antakse teine võimalus lapsepõlvele. Nad saavad lisaks hoolitsusele ja arstiabile vabas õhkkonnas mängida, mediteerida ja luua sõprussuhteid, et seeläbi traumadest taastuda ning uuesti haridusteed alustada. Lastel ja noorukitel tähtsavad unistused ja ambitsioonid, tekivad oskused ja teadmised, mis aitavad neil pääseda vaesuslõksust.

HARJUTUS 10:

on pandud minavormi filmis kõlanud mõte, et tarbija saab hääletada rahakotiga. Minavormis vastates võtab õpilane teadliku tarbija rolli ja läheneb probleemile enda positsioonilt. Lauset võib mõista mitmeti: näiteks kui ma teen ostes teadlikke valikuid ja tarbin tooteid, mille päritolu ma tean, või järgin märgiseid, mis tagavad toote/tootmisprotsessi aususe (Good Weave, Fair Trade), ei saa sellest tulu ettevõtte, mis kasutavad lapstööjõudu. Kui ma ostan aga odavat massikaupa, mis on toodetud Bangladeshis, Indias, Hiinas jne, siis tõenäoliselt on selle valmimise hinnaks olnud laste õiguste rikkumine.

Harjutusi on töölehel palju ning filmi tihe sisu võimaldab lisaks neile arutleda ka mitmete teiste teemade ja probleemide üle. Vastuste leidmine ja analüüsimine võtab aega ning tekitab vajadust film sageli pausile panna. Kui otsustate filmi siiski tunnis vaadata ja analüüsida, valige välja üks teema/fookus ja vähendage ülesannete hulka või muutke nende järjekorda selliselt, et mõned ülesanded jääksid kodus tegemiseks. Üks viis filmi lühendada on teatud riikide näited vahele jätta ja filmi lihtsalt edasi kerida. Kogu analüüsilehe täitmise distantsõppel on aga täiesti jõukohane gümnasistidele.

Lisamaterjalidena võib vaadata õpetajatele mõeldud videoloengut [„Miks me ikka veel räägime lapse õigustest?”](#) või õiglase kaubanduse veebilehte www.fairtrade.ee, kuhu on koondatud eesti- ja ingliskeelseid videoid, materjale, mängu, uuringutulemusi jne. Sealt saab ka ideid teema edasiseks käsitlemiseks.

TÖÖLEHT: DOKUMENTAALFILM „NÄHTAMATUD KÄED”

1. Vaata filmi algusest kuni 04:30.

- Millest see film räägib ja milliseid mõtteid avakaadrid sinus tekitavad?

- Mis aastal ja mille eest pälvis Kailash Satyarthi Nobeli rahupreemia?

2. Selgita järgmisi mõisteid:

Globaliseerumine -

Ekspluateerimine -

Infrastruktuur -

Lapstööjõud -

3. Vaata filmi edasi ja pane pausile 06:39. Kaadris on näha maailmakaart, millel on kujutatud lapstööjõu osakaalu kogu tööst. Võrdle riike erinevatel kontinentidel. Mida märkad? Mis sind üllatab?

Riik					
Majandusharu või toode/tooted					

Kaasnevad probleemid					
Laste mõjutamis- ja hirmutamise vahendid					
Suurfirmad, mis kasutavad lapstööjõuga valmistatud tooteid					
Lisainfo					

6. Leia kodust 5 toodet (pagaritooted, maiustused, leivad, küpsised, külmutatud pitsad, pähklivõi, šokolaad, jäätis, seebid, hambapastad, šampoonid, jumestusvahendid jne), mis sisaldavad palmiõli (palmiõli ehk *palm oil* asemel kasutavad tootjad tarbijate ärapetmiseks ka teisi nimetusi, mille leiad [siit](#)). Märki loendisse toote tüüp ja tootja/kaubamärk (näiteks *maiustus Kinder Country*).

7. Filmis kasutatakse suurfirmade, kokkuostjate ja suurtootjate poolse probleemidesse suhtumise kohta korduvalt väljendit „tahtlik ignoreerimine”. Milles see seisneb?

8. Too üks näide tarneahela puhastamise kohta (1:01:21–1:07:37):

9. Kellele ja milleks on mõeldud Bal Ashrami rehabilitatsioonikeskus ning mida seal tehakse?

10. MA SAAN HÄÄLETADA RAHAKOTIGA – mida see filmist pärinev mõte sinu jaoks tähendab?